

DAMIR

Ana Garvas Delić
Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija – HIDRA
Trg maršala Tita 3, Zagreb, Hrvatska
Ana.Garvas@hidra.hr

Tamara Horvat
Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija – HIDRA
Trg maršala Tita 3, Zagreb, Hrvatska
Tamara.Horvat@hidra.hr

Sažetak

Tijela javne vlasti Republike Hrvatske objavljuju službenu dokumentaciju, publikacije i informacije na preko 900 web sjedišta. Teško snalaženje u velikoj i rasutoj količini sadržaja, često samo privremeno dostupnog na Internetu, pokušava se olakšati automatskim prikupljanjem, obradom, pohranom, čuvanjem i organizacijom pristupa u Digitalnom Arhivu Mrežnih IzvoRa Republike Hrvatske – DAMIR.

U radu se prikazuje razvoj sustava za pobiranje i potreba njegova stalnog dopunjavanja i razvoja, postupci koji se primjenjuju u radu s prikupljenim sadržajima, važnost kriterija za odabir dokumenata i nužnost njihove sustavne dopune te razvoj pristupa sadržaju DAMIR-a.

Analizira se sadržaj arhiva prema oblicima dokumenata, prema količini objavljenih dokumenata pojedinih tijela javne vlasti, te odnos ukupno pobranih i prihvaćenih dokumenata. Odvojeno se razmatra profil pobiranja webova kao cjelina.

Pobiranje, u uvjetima nepoštivanja preporuka za korištenje identifikacijskih podataka pri izradi dokumenata te nepoštivanja tehničkih standarda pri izradi mrežnih izvora daje rezultate koji samo djelomično ostvaruju postavljene ciljeve i upućuje na potrebu primjene standarda i razvoja organiziranog informacijskog prostora tijela javne vlasti u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: tijela javne vlasti, arhiv mrežnih dokumenata, pobirač (robot), kriterij odabira dokumenata

Uvod

HIDRA sustavno i redovito prikuplja javne službene dokumente i publikacije sa službenih internetskih stranica tijela javne vlasti i političkih stranaka Republike Hrvatske od 2004. godine. U suradnji sa Sveučilišnim računskim centrom Sve-

učilišta u Zagrebu – **Srcem** razvijen je sustav za arhiviranje mrežnih izvora i periodički se sadržaji pohranjuju u **Digitalni Arhiv Mrežnih IzvoRa** Republike Hrvatske – **DAMIR**.

Automatizacijom procesa pobiranja sadržaja s odabranih mrežnih izvora postignuta je nova kvaliteta u prikupljanju službene dokumentacije RH. Postavljeni su osnovni kriteriji odabira sadržaja primjereno novim tehnologijama rada, multipliciranom objavljivanju istih dokumenata na različitim web sjedištima, različitim formatima objave dokumenata, strukture dokumenata i pratećih elemenata za identifikaciju dokumenata. Osiguran je trajan pristup obrađenim sadržajima s jednog mjesta na internetskim stranicama HIDRA-e.

Ostaju trajni ciljevi:

- razvijati sustav trajne pohrane sadržaja u DAMIR
- obraditi formalno i sadržajno prikupljene i odabrane sadržaje i učiniti ih dostupnima javnosti u što kraćem vremenu
- razvijati mogućnosti pristupa DAMIR-u
- osigurati tehničke uvjete za brzi i nesmetani rad pobirača i pohranu sadržaja sve većeg broja web sjedišta
- ukazivati na niz pitanja koja su otvorena primjenom automatskog prikupljanja službene dokumentacije, a koja se trebaju rješavati suradnjom tijela javne vlasti uvođenjem normizacije prikaza sadržaja na internetskim stranicama.

Razvoj sustava

Osnovnu komponentu sustava DAMIR čini **Arhiv Mrežnih Dokumentata – AMD**, modularan, proširiv alat jednostavan za uporabu, utemeljen na programskoj podršci otvorenog koda. Razvijen je na temelju iskustava **Srca** u području istraživanja weba, a prema potrebama HIDRA-e. Najvažnije komponente su podsustav za pobiranje, skladište podataka i web sučelje za upravljanje pobiranjem i odabirom sadržaja.

Izvor podataka za AMD sustav su podaci o web sjedištima institucija javne vlasti prikupljeni u Hidrinim bazama podataka. Razvijena je procedura obnove podataka odabranih web sjedišta tijela javne vlasti i političkih stranaka u skladištu podataka DAMIR i obavlja se jednom mjesečno. Procedura podrazumijeva promjenu postojećih podataka o već aktivnim web sjedištima i dodavanje podataka o novim web sjedištima.

Osnovna namjena DAMIR-a rješava potrebu automatskog pobiranja pojedinih dokumenata objavljenih na web sjedištima tijela javne vlasti. Za svako web sjedište moguće je podešavanje parametara vremena i učestalosti pobiranja, parametara pobiranja određenih formata dokumenata, dubine pobiranja i sl. Nakon pobiranja pojedinog web sjedišta dodatno se periodički podešavaju parametri kako bi se postigli što bolji rezultati. Parametri se naročito prilagođavaju pri svakom redizajnu pojedinog web sjedišta.

Ovisno o učestalosti objavljivanja dokumenata na pojedinom web sjedištu modeliraju se i podaci o rasporedu i učestalosti pobiranja. Putem web sučelja za svako pobiranje pojedinog web sjedišta moguće je pristup rezultatima pobiranja, pregledavanje arhiviranih dokumenata i odabir dokumenata za daljnju obradu.

Automatsko pobiranje sadržaja s web sjedišta ponekad je otežano ili nemoguće, ovisno o načinu na koji se primjenjuju pojedine tehnologije prilikom izrade sjedišta. Tijekom izgradnje DAMIR-a i stjecanja iskustava objavljene su tehničke preporuke sukladne s preporukama W3C organizacije, krovnog tijela koje brine o standardizaciji web tehnologija s ciljem bolje dostupnosti internetskih stranica. Za potrebe pohrane važnih dokumenata u DAMIR, a koji nisu mogli biti pobrani automatski iz tehničkih razloga, nadograđen je modul za ručni unos dokumenta.

Isto tako dio dokumenata dostupan na web sjedištima pohranjen je u bazama dokumenata i moguće im je pristup odabirom ili pretraživanjem, ali ne i pobiračem. U bibliografskim bazama HIDRA-e dio je takvih sadržaja povezan i čini virtualnu bazu dokumenata. Zbog opasnosti promjene pristupa ili naprosto brisanja dokumenata, razvijen je modul za unos dokumenata prema listi dokumenata.

Neovisno o prvobitnoj namjeni, razvijen je i profil za pobiranje i arhiviranje web stranica svih web sjedišta. Profil ima zajedničke osnovne podatke naziva i adresa za pobiranje s profilom dokumenata, ali zasebne parametre za pobiranje sadržaja, poput dubine i učestalosti pobiranja.

Učestalost pobiranja webova je jednom godišnje i dosad je obavljeno dva puta. Za sva web sjedišta postavljena je dubina pobiranja 3. Time se pobire gornja razina web sjedišta, dobiva osnovni pregled sadržaja pojedinog sjedišta, pregled glavnih tema i pregled primjene novih tehnologija. Moguće je pratiti razvoj uvođenja web tehnologije u primjenu i razvoj komunikacije s korisnicima sadržaja. Obrada arhiviranih web stranica odgovara načinu obrade periodičkih publikacija.

Arhiv se izgrađuje samo dopunjavanjem sadržaja bez brisanja, ni pojedinih dokumenata, ni institucija u cjelini. Moguće su samo selekcije za izdvajanje dijelova za različite potrebe. Pojava institucija koje prestaju djelovati rješava se podešavanjem parametra za učestalost pobiranja i time postojeći dokumenti ostaju u arhivi, ali pobirač više ne obilazi web sjedište takve institucije.

Prihvaćeni i obrađeni (formalno i sadržajno) dokumenti postaju dio zbirke Službene dokumentacije Republike Hrvatske ili zbirke Političkih stranaka (u bibliografskoj obradi svi nose oznaku medija **online e-arhiv**), te postaju dostupni:

- na razini bibliografskih jedinica u okviru tiskanog godišnjeg biltena prijava: *Katalog službenih publikacija i baza podataka Republike Hrvatske*
- na razini punog teksta ukupno prikupljenih dokumenata predstavljenih bibliografski po abecedno svrstanim tijelima javne vlasti kao korporativnim autorima ili izdavačima na DVD-u: *E-arhiv službenih publikacija i dokumenata tijela javne vlasti Republike Hrvatske*

- na razini punog teksta kroz pretraživanje cjelovitog fonda zbirke *Službena dokumentacija Republike Hrvatske* putem e-Kataloga (<http://www.hidra.hr/dok/1katalog.htm>)
- u dokumentaciji *Političke stranke u Republici Hrvatskoj* na <http://www.hidra.hr>.

Kriteriji odabira dokumenata

Prvi kriterij odabira građe obavlja se izborom adresa web sjedišta s kojih se građa pobire. Sljedeći važan korak je odabir formata dokumenata pri modeliranju sustava za pobiranje. Formati se zadaju ovisno o načinu i vrsti prikaza sadržaja na pojedinim web sjedištima i važnosti samih dokumenata.

Prikupljena građa s web sjedišta tijela javne vlasti i političkih stranaka RH odabire se prema HIDRA-inim *Kriterijima odabira mrežnih izvora službene dokumentacije Republike Hrvatske za postupak arhiviranja* koji se odnose na:

- kategoriju službenosti sadržaja dokumenata, što podrazumijeva prihvatanje službene dokumentacije tijela javne vlasti koje je autor i/ili izdavač tijelo s čijeg se web sjedišta prikuplja dokumentacija; prihvaća se dokumentacija tijela državne vlasti neovisno o sadržaju, a za ostale skupine (ustanove javnog sektora, poduzeća od javnog interesa, diplomatsko-konzularna predstavništva RH, lokalna i područna samouprava i političke stranke) se prihvaća službena dokumentacija koja se izravno odnosi na rad tijela i zakonski djelokrug poslova
- identifikaciju odgovornog tijela kao tijela javne vlasti RH ili registrirane političke stranke u RH; temelji se na godišnjem *Popisu tijela javne vlasti* koji se objavljuje u Narodnim novinama i *Registru političkih stranaka*
- strukturu/cjelovitost dokumenta.

Kriterijima se želi postići formiranje zbirke službenih dokumenata Republike Hrvatske koji se mogu odrediti prema vremenu i izvoru nastanka nakon izdavanja iz okoline koju imaju kao dokumenti na web sjedištu. Za provođenje što kvalitetnijeg arhiviranja, HIDRA je objavila *Arhiviranje mrežnih izvora informacija tijela javne vlasti Republike Hrvatske: preporuke autorima i nakladnicima*. Preporuke se odnose na dodjelu identifikacijskih podataka mrežnim izvorima službene dokumentacije RH i na tehničke preporuke za izradu mrežnih izvora.

Rezultat primjene kriterija pokazao je velike razlike u količini prikupljenih i prihvaćenih dokumenata. Naime, dokument ne može biti prihvaćen ako ne postoje identifikacijski podaci unutar samog dokumenta (naslov i intelektualna odgovornost; podaci o objavljivanju; materijalni opis i identifikacijske oznake). Osim toga, na web sjedištima se objavljuju i dokumenti koji svojim sadržajem i autorstvom ne odgovaraju definiciji službenog dokumenta, isto kao što je čest slučaj da se isti dokument objavljuje na službenim web sjedištima raznih tijela javne vlasti, no prihvaća ga se samo s onog koje odgovara autoru/izdavaču do-

kumenta. Isto tako, AMD sustav prepoznaje promjene u formatu dokumenta, veličini i datumu stvaranja. Ukoliko se isti dokument objavi u nekoliko različitih formata, sustav prikuplja sve zadane formate koje razlikuje po ekstenziji u nazivu dokumenta. Promjena veličine dokumenta i datuma stvaranja su podaci koji određuju ponovo pobiranje dokumenta iako se ponekad ne radi o novoj verziji sadržaja dokumenta, nego intervenciji u identifikacijske podatke, formalni prikaz ili samo prolaz dokumenta kroz neki sustav za rukovanje dokumentima.

Sadržaj arhiva

Profil pobiranja dokumenata

Broj web sjedišta s kojih se automatski prikupljaju dokumenti u kolovozu 2007. godine iznosi 946. Od toga s 340 web sjedišta nije prikupljen ni jedan dokument. Uglavnom se radi o web sjedištima s osnovnim informacijama o djelatnosti tijela u html formatu i bez službenih dokumenata. S obzirom da se format html prikuplja samo u izuzetnim slučajevima, takva sjedišta nemaju prihvaćenih dokumenata (Tablica 1.).

Tablica 1. Osnovni pokazatelji sadržaja DAMIR-a

Broj web sjedišta	946
Broj web sjedišta bez pobranih dokumenata	340 (36%)
Broj pobranih dokumenata	125.947
Broj prihvaćenih dokumenata	23.843 (19%)
Veličina arhiva	37 GB

Do sada je ukupno pobrano 125.947 dokumenata i to pretežno u PDF i DOC formatu (Tablica 2.).

Tablica 2. Broj pobranih dokumenata prema formatu

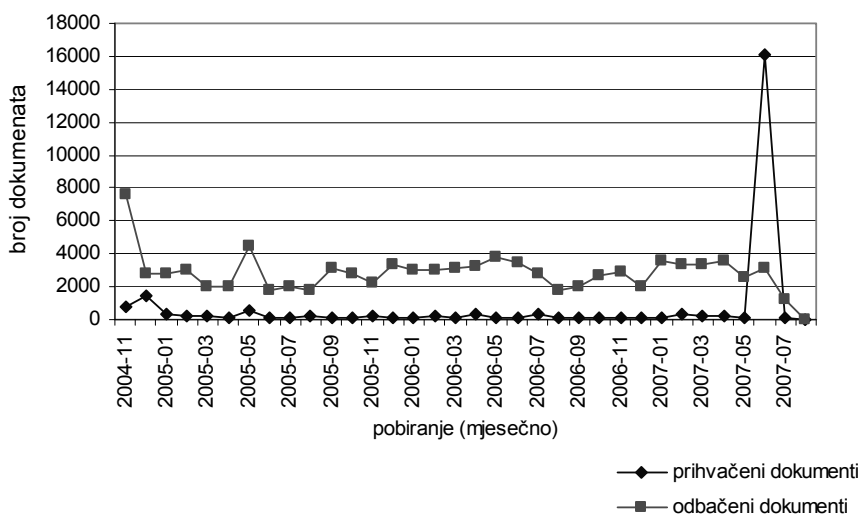
pdf	71.814
doc	25.744
html	17.446
xls	7.829
ppt	1.757
zip	686
rtf	552
ostalo	119

Odabrano je i katalogizirano 23.843 dokumenata (oko 19%) prema navedenim kriterijima odabira. Prema Tablici 3. *Odnos prihvaćenih i odbačenih dokumenata mjesečno* vidi se da je omjer podjednak u cijelom razdoblju prikupljanja dokumenata uz iznimke u prosincu 2004. godine na samom početku rada s pobiračem, u svibnju 2005. godine kada je instalirana poboljšana verzija pobirača kojom je bilo moguće i poboljšano pobiranje te u lipnju 2007. godine kada je

uključeno pobiranje po listi. Svi dokumenti s liste prethodno su formalno i sadržajno obrađeni i dobivaju oznaku prihvaćen.

Odnos prikupljenih i prihvaćenih dokumenata zabrinjavajuće je mali, no uz sve navedene i primijenjene kriterije odabira dokumenata on je približno stalan.

Tablica 3. Odnos broja prihvaćenih i odbačenih dokumenata mjesečno

Analiza odnosa prema državnom ustroju prema Tablici 4. pokazuje da postoje skupine koje se postupno više pridržavaju standarda i potpunije opremaju objavljene dokumente pa oni ulaze u skupinu prihvaćenih.

Velik dio prikupljenih dokumenata tijela državne vlasti odnosi se na radne materijale sjednica Hrvatskog sabora i Vlade RH, te govore Predsjednika Republike Hrvatske. Iako je prihvaćeno oko 50% tih dokumenata, velikom broju dokumenata nedostaju osnovni identifikacijski podaci i vrlo je teško pratiti zakonodavni postupak od nacrtu prijedloga zakona sa sjednica Vlade, promjene kod rasprava na Saborskim sjednicama do konačnog prijedloga zakona.

Slijede ministarstva, a najviše prikupljenih dokumenata imaju Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, no to nužno ne povlači i najveći broj prihvaćenih dokumenata. Npr. Ministarstvo kulture s 2.298 prikupljenih dokumenata ima samo 4 prihvaćena, jer se većina objavljenih dokumenata odnosi na izvatke iz tiska.

S web sjedišta ministarstava prihvaćaju se razna izvješća, planovi, strategije, ali i mnogobrojna izdanja namijenjena informiranju građana, u čemu prednjači Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija koje izdaje mnoge publikacije na temu približavanje EU građanima.

Zanimljivo je da jedino ministarstvo koje nema niti jedan prikupljeni dokument jest Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, a razlozi se mogu tražiti u načinu izrade web stranica i nemogućnosti pobiranja sadržaja. Prema Tablici 5. *Web sjedišta institucija s najvećim brojem objavljenih dokumenata* Splitsko-dalmatinska županija ima prikupljenih 2.475 dokumenta, ali niti jedan prihvaćen, jer svaki prikupljeni dokument predstavlja jednu stranicu službenog glasnika. To bi značilo da bi svaki broj glasnika u bio sastavljen od 50-tak i više linkova.

Tablica 4. Odnos prikupljenih i prihvaćenih dokumenata u DAMIR-u RH prema državnom ustroju

Institucije	Broj web sjedišta	Ukupno dokumenata	Broj prihvaćenih dokumenata	% prihvaćenih
Tijela državne vlasti RH	81	27.363	4.342	15,87
Ustanove javnog sektora	202	52.134	1.498	2,87
Poduzeća od javnog interesa	18	20.753	15.489	74,63
Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	218	23.038	2.182	9,47
Diplomatsko-konzularna predstavništva RH	15	384	12	0,26
Diplomatsko-konzularna predstavništva u RH	19	496	0	0,00
Političke stranke	53	1779	320	17,98
Ukupno	606	125.947	23.843	18,93

Kod ustanova javnog sektora, od 52.134 prikupljena dokumenta prihvaćeno je njih 1.498. Omjer prikupljenih i prihvaćenih dokumenata manji je od 3%. Velikom broju prikupljenih dokumenata na ovoj razini doprinose sveučilišta i fakulteti. Te institucije produciraju velik broj dokumenata, no većina ih ne zadovoljava kriterije službenog dokumenta nego su to tekuće obavijesti za studente, pa to bitno utječe na vrlo veliku razliku između prikupljenih i prihvaćenih dokumenata kod ustanova javnog sektora. Ovo potvrđuje i podatak iz Tablice 5., gdje se Fakultet strojarstva i brodogradnje našao na 5. mjestu po broju objavljenih dokumenata, a od toga je prihvaćen samo jedan.

Poduzeća od javnog interesa odnose se na 18 tijela, ali je s tih web sjedišta prikupljeno preko 20.753 dokumenta, a gotovo 75% dokumenata je prihvaćeno. Tome najviše doprinosi pobiranje po listi sadržaja Narodnih novina. Većinu neprihvaćenih dokumenata čine izvadci iz novina, razna priopćenja za medije i slično, no prihvaćeni dokumenti mogu se ocijeniti vrlo visokom ocjenom.

Naime, većina ustanova javnog sektora vrlo je redovita i točna u objavi službenih dokumenata, a problem često predstavlja objava istih dokumenata s promijenjenim metapodacima, pa pobirač više puta prikuplja isti dokument.

Jedinice lokalne i regionalne samouprave trenutno od 23.038 prikupljenih imaju 2.182 prihvaćenih dokumenata, odnosno oko 10%. Većina prihvaćenih dokumenata su Službeni glasnici (trenutno 50 naslova), Regionalni operativni planovi, Programi razvoja, Izvješća o stanju okoliša te razni priručnici namijenjeni informiranju građana o zdravlju, poduzetništvu, poljoprivredi, mladima i slično te se zahvaljujući sve bržoj informatizaciji lokalne i regionalne samouprave očekuje daljnji porast dokumentacije.

Mnoge jedinice lokalne i područne samouprave na web sjedištima objavljuju radne materijale sa sjednica gradskih vlasti, što je vrlo značajno za transparentnost rada tih tijela, ali prema kriterijima odabira Hidra radne materijale sa sjednica ne prihvaća. Primjer takvog nerazmjera u prikupljenim i prihvaćenim dokumentima je grad Rijeka, gdje je od 2.300 dokumenata prihvaćeno njih 10-tak, jer ostali predstavljaju radne materijale sa sjednica.

Općenito diplomatsko-konzularna predstavništva imaju mali broj web sjedišta, a postojeći nisu izvori obilne dokumentacije.

Oko polovica registriranih političkih stranaka Republike Hrvatske ima web sjedište, a oko 18% dokumenata je prihvaćeno i obrađeno.

Tablica 5. Web sjedišta institucija s najvećim brojem objavljenih dokumenata

Institucija	Ukupno dokumenata	Broj prihvaćenih dokumenata	% prihvaćenih
Narodne novine d. d.	15.456	15.308	99,04
Hrvatska narodna banka	5.104	359	7,03
Hrvatski sabor	2.941	1.438	48,89
Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka RH	2.639	28	1,06
Fakultet strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu	2.637	1	0,04
Vlada Republike Hrvatske	2.496	1159	46,43
Splitsko-dalmatinska županija	2.475	0	0,00
Grad Rijeka	2.397	11	0,46
Državni ured za reviziju	2.390	7	0,29
Ministarstvo kulture RH	2.298	4	0,17

Profil pobiranja webova

Za pojedino tijelo javne vlasti službeni dokumenti se pobiru s jednog web sjedišta. Međutim, s pobiranjem webova to nije slučaj. Odabir webova je kompleksniji, prikupljanje podataka opsežnije i zahtijeva daljnji rad na izradi kriterija za prikupljanje. Takvo se stanje jasno vidi pri pregledu web sjedišta koje otvara npr. Ministarstvo obrazovanja i športa RH kao potporu međunarodnim konferencijama, nacionalnim projektima i sustavima razvojnog značaja (*Mind and Brain, Nuclear and Particle Physics, Croatian Medical Journal, International*

Conference on Telecommunications, Nacionalni informacijski sustav knjižnica RH, Sustav znanstvenih informacija RH itd.).

Rezultati arhiviranja web sjedišta pokazuju obogaćivanje sadržaja i razvoj komunikacije s građanima – korisnicima. Tako je npr. velika razlika od suhoparnog sadržaja na stranicama Hrvatskog sabora u prvom prikupljanju u odnosu na novo stanje koje je bogatije novim dizajnom, primjenom novih tehničkih mogućnosti uz prijenose sjednica u vrijeme kada Sabor zasjeda.

Naročite promjene vidljive su od travnja 2007. i na stranicama Vlade RH. Sadržaj stranica je proširen, nove grupe sadržaja su Aktualne teme, Multimedija, Kutak za medije, Projekti ministarstava, Audio zapisi sjednica Vlade, pa je preko profila pobiranja webova zanimljivo pratiti kako se web sjedišta prilagođavaju potrebama korisnika usporedo s razvojem tehnologije.

Rezultati arhiviranja webova za tijela javne vlasti još se istražuju i nakon katalogizacije, te formalne i sadržajne obrade bit će dostupne javnosti sve pohranjene verzije.

Zaključak

DAMIR po svojoj funkcionalnosti i razvoju u ovoj fazi treba shvatiti kao način prikupljanja sadržaja u razdoblju neuređenog korištenja web tehnologije, nerazumijevanja posljedica nepridržavanja standardima i želje da se bar dio objavljenih građa što bolje koristi i trajno sačuva. Borba s neuređenim sustavom masovne objave informacija i dokumentacije doprinosi djelomičnom uređivanju sustava, razvoju klasifikacija i primjeni normi za organizaciju pristupa građi. Na temelju stečenih iskustava DAMIR može poslužiti i kao smjernica na putu stvaranja zajedničkog informacijskog prostora tijela javne vlasti i njihovih digitalnih sadržaja i usluga.

Odluke da u DAMIR-u ostaje pohranjen sav prikupljeni sadržaj ostavlja mogućnost i kasnijim procjenama za potrebu revizija kriterija odabira i značaja određenih sadržaja.

Rezultati izgradnje DAMIR-a su očiti. Prikupljeno je dosta sadržaja koji bi izostali prikupljanjem klasičnim metodama. Sadržaj je formalno i sadržajno obrađen te trajno dostupan, a ovo je prvi pokušaj da se na jednom mjestu objedinjeno obradi ukupno izdavaštvo tijela javne vlasti i stavi na uporabu javnosti.

Neposredni planovi razvoja DAMIR-a u suglasju su sa željom za što boljim prikupljanjem građe i promocijom zahtjeva na uređivanje i objavljivanje dokumenata te razvoj pristupa DAMIR-u. Razvoj sustava ovisi o više vanjskih faktora: pridržavanju osnovnih pravila pri objavi dokumentacije tijela javne vlasti, primjeni standarda pri izradi web sjedišta i razvoju alata za pobiranje.

Literatura

- Arhiviranje mrežnih stranica tijela javne vlasti Republike Hrvatske: Preporuke autorima i nakladnicima // HIDRA (2006.). <http://www.hidra.hr/hidra/hidra-preporuke-v01.pdf> (16.08.2007.)
- Baršić-Schneider Ž. Pretpostavke i kriteriji za prikupljanje, odabir i pohranu dokumenata. 2004. <http://www.hidra.hr/hidra/10godina/hidra-srce101204.pdf> (16.08.2007.)
- Bjelić M., Plavac J., Popović D.: The Archive of Network Resources Collection, selection, processing and storage of documents acquired from the official websites of the public authority bodies of the Republic of Croatia. 2005. <http://www.hidra.hr/hidra/10godina/lida-hidra05-30.ppt> (16.08.2007.)
- Cabinet Office e-Government Unit. Annex L. Archiving Websites. 2002 – [UPDATED MARCH 2004]. <http://www.cabinetoffice.gov.uk/e-government/resources/handbook/html/annexl.asp> (16.08.2007.)
- Garvas Delić A. Arhiva Mrežnih Dokumenta – Prikupljanje, Odabir, Obrada i Pohrana Dokumenta sa službenih internetskih stranica državnih tijela RH. 2004. <http://www.hidra.hr/hidra/10godina/amd-poop.pdf> (16.08.2007.)
- Garvas Delić A., Milinović M.: Prikupljanje, odabir, obrada i pohrana dokumenata sa službenih mrežnih stranica tijela javne vlasti Republike Hrvatske, Arh. Vjesn., god 49 (2006), str 91-106
- Gatenby P. Collecting and managing web resources for long-term access : web harvesting and guidelines to support preservation (ICABS Actions 3.3 and 3.4). 2004. <http://www.ifla.org/IV/ifla70/papers/026e-Gatenby.pdf> (16.08.2007.)
- Information Management Office-Australian Government. GovernmentOnline: the Commonwealth Government's strategy. 2002. <http://www.agimo.gov.au/publications/2000/04/govonline> (16.08.2007.)
- Milinović M. Arhiv mrežnih dokumenata. 2004. <http://www.hidra.hr/hidra/10godina/amd-10122004.pdf> (16.08.2007.)
- Operativni plan provedbe Programa e-Hrvatska 2007. za 2006. godinu // Središnji državni ured za e-Hrvatsku (2006.). http://www.e-hrvatska.hr/repositorij/dokumenti/downloads/plan_provedbe_e-Hrvatska_za_2006.pdf (16.08.2007.)
- Popis tijela javne vlasti za 2007. godinu // Narodne Novine (2007) 11. <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/0456.htm> (16.08.2007.)
- The National Archives. Records of the UK government from Domesday to the present. <http://www.nationalarchives.gov.uk/> (16.08.2007.)
- Zakon o knjižnicama // Narodne Novine (1997) 105. <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/1997/0767.htm> (16.08.2007.)